

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:

Egész évre . . . 8 frt — kr.
Negyedévre . . . 2 „ — „

Helyben házhoz hordva:

Egész évre . . . 10 frt — kr.
Negyedévre . . . 2 frt 50 kr.

Aidélre postán szállítva:

Egész évre . . . 12 frt — kr.
Negyedévre . . . 3 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség káriratok visszadására vagy megőrzésére nem vállal felelősséget.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, november 2.

Kubikosok.

Vasutak építésénél, folyam szabályozásnál, száz számra, ezer számra dolgoznak a földmunkások. Tünelmes gyorsasággal emelkednek a magas sáncok, hosszan, végtelenül nyulva el a lapos mezőkön.

Fenn a sáncz tetőn apró talicskákat tolnak az emberek nagy erőlködéssel, sokszor még segítség is kell hozzá, hogy feljusson a laza földhányásra, s ilyenkor az asszony is segít, vagy a gyerek, sokszor egy nagyobb kutya. Kinek milyen segítsége van, azt be fogja elől a talicskába, hogy huzza, így könnyebb aztán tolni. A munka pedig sietős, mert nem kiadós sehogy. Sem a köbméter, amely után a munkát fizetik, sem a fizetség, ami egy kivájt és feltöltött kubik méterért jár, nem kiadós.

Igy dolgozik a kubikos.

Lent az aljban nagy gödrök vannak a sáncz mellett. Emberek állanak benne és csákánnyal verik szét a szikes agyagot. Izzasztó izomlő munka, de kevés az olyan föld, amelyet porhanyós voltánál fogva mindjárt lapátolni is lehetne.

Az alföldön néha akad ilyen, mikor régi sirüregre bukkan a munkás. Ilyenkor gyorsan, jó kedvvel dolgoznak, régi redves csontokat tisztességgel kirakják a gödör szélére, talált pénzt, mit beszolgnak a munkavezetőnek, a talicskák pedig hamar fordulnak.

Csak jók a sírok a földben.

Itt-ott a földhányásban jó nagy lyukak látszanak, itt-ott meg burjánból, kóróból kúpok állanak ki a földből, olyik előtt tűz is ég estefelé.

Itt lakik a kubikos.

A »strek« közepé táján pedig barakk van! Mint egy nagy pók terjeszkedik szét, s a kubikos kunyhóktól utak, csapások visznek oda, minden irányból, mint a pókháló szála. Itt-ott egy légy indul a hálóba, valamit inni akar, vagy csináltatni valamelyik kubikos.

Az már nem visz haza télire semmit, aki egyszer ide bement.

De hát hová menjen? A falu messze van, ha ásó tört, szerszám romlott, meg kell azt csináltatni. Ha a faluba megy olcsó munkáért, elveszti maga munkáját, amit a mesterember munkáján nyert, meg aztán fáradt is, hát csak ide a barakkba húzódik, itt drágábban csinálják, de hitelbe is elvégzik. Ugy még drágább ugyan, de pénz csak szombaton lesz, a szerszám pedig rögtön kell.

Baj egyéb is akad a strekken. Magam voltam a soros, hogy a doktorral hetenkint kijárjak a munkára. Háromszáznál is több ember dolgozott a csipős novemberi ködben. Ingujiban persze, mert ugy alkalmasabb a munka. Ugy 120—150 receptet írt ilyenkor a doktor köhögéstől, meg zsidbadástól, mint az emberek mondogatták. Aki köhögött, az nem igen jött vissza tavaszkor a munkára, a zsidbadás pedig hamar haza ment. Az már a teljes kimerültséget jelentette.

Ezek az emberek egy köbméter kiásott és feltalicskázott földért 24—28 krt kaptak a távolság szerint. Kemény vagy

puha föld jutott-e ásó alá, az nem számított. De így is sokan kínálkoztak, mert ősz végén nincs más munka, csoda, hogy lejjebb nem szállt a munkabér.

Azért írom pedig mindezeket, mert ezután ő reájuk is gondot fog viselni az állam. Szerződést kell velük is kötni, mint a mezei munkással, és jogot kapnak rá, hogy a föld mineműsége szerint többet kérhessenek, megkötött szerződés után is.

A barakk-monopólium is meg lesz fejtve. Ellenőrzés alá esik a gazdája s a tartott ételek, italok stb. árjegyzéket át kell adnia a törvény embereinek, hitelezni pedig nem szabad többet, mint amennyit két hét alatt megkereshet a munkás.

Ez helyes. Tudok rá esetet, hogy az okkupált tartományokba vitt alföldi munkások zsuppon jöttek haza. Gondolom a korlátlan hitel ette meg, amit kerestek.

Ez a kubikos nép pedig óriási tömegében, magyar.

A szegedi az arisztokráciát képviseli, ez csak biztos munkára megy. A többi akármilyen munkára. Nemzeti érdek, hogy ne bánhassanak akárhogyan velük.

Ez a törvény jó kezdet, de csak kezdet. Ezeket a munkálatokat gazdag társulatok, viczinálisták, az állam, árszabályozási színekurák végeztetik. Mind olyan munkaadók, kiknek jut is, marad is. Ezekkel szemben tehát megtehetné a kormány, hogy tovább menne egy lépéssel és tisztességes munkabér minimumot állapítana meg. Nem annyit, amennyiből naponként elteng, leng, hanem annyit, amennyiből pár krajczárt félre is lehet tenni arra a téli időre, mikor semmi munkát nem végezhet.

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Hadak útja.

A közkívánat mellőzésével egyre tovább zengi: Buksy.

Hatodik ének.

Hogy mult énekünkben miket helyeztünk kilátásba, továbbá, hogy hol hagytuk félbe az események elmondását, végül, hogy minő átmeneti tényezőket illik ilyenkor használnia a pályakoszorúzott hőskölteményészeknek: mind ez tökéletesen mellékes.

Fő azonban az, hogy a hadak elérték Albertit, mely arról nevezetes, hogy Alberti is, meg Irsa is, továbbá található benne egy — a modern szinpadai technika minden követelményeinek mellőzésével felépített — fürdő, amelybe azonban elvből nem fürdik sem Albertin sem Irsán senki.

A hadak sem fürdöztek. Ellenben a nagy természet — mindnyájunk t. és t. anyja — gondoskodott az irányban róluk; amennyiben a lelékezés alkalmával, ugy délután 5 óra felé egészséges záport zudított a tikkadt hadiak nyaka közé, azonfelül a párolgó leves közé is. Az előbbeni hidegen hagyta a porlepte csatárokat, az utóbbi azonban kellemesen érinté őket, a mennyiben a leves így szaporodott és a kosztok mezijén történt szaporulatok soha és semmi időben nem okoztak hadak közt véres lázongást.

Itt is esendesek valának a kedélyek és kiki nyugalomra tért. Dícséretes kivételül a falu egyetlen kocsmájában estek némi zajok, aholott is a harmadik zlj. csörgőkigyószai, mint különítmény, cigányzene mellett gunyolták ki az összes hadi fáradalmakat — kivilágos kivirradtig.

A felkelő nap pedig a szőlőhegyek oldalában találta a hadakat, amint — kétszer megújított kísérletezés után — Debreczen és Nagyvárad virágai csakugyan egymás vérében fürdöttek. Ezen észvesztő, de döntő ütközet során kiderült, hogy a mindenha rátartós huszárok nem épen a legjobb hirszerzők, ellenben mi sem könnyebb, mint krumplicsüveget kimélni, kivált ha nem esik utba, ha azonban a utba esik, nos akkor nem lehet rajta keresztül repkedni, a bakancs-talpaknál pedig ádázabb trasszirozó készség nincs e világon.

Mindezen újabb keletű sarkigazságok megállapítása közben délre fordult az idők állása, a vérben fürdőző hadak pedig, bucsut intvén egymásnak, elváltak. Debreczen virágai Albertit lepték meg letelepedésükkel, ellenben Nagyvárad virágai tova lejtettek Pilisre, ami csupádon csupán egyetlen ugrásnyira esik Albertitől. Hadaink ez utat nótaszóval eszközölték, aki pedig nem danolt, az legalább is dallamosan szedegette lábait. Utóvégre nem kívánható, hogy valaki legényégi állomány is legyen, meg Arion is; így hát méltánylandó muzsikális készségül tudhatjuk be a virsli-lábu ifjuságnak, hogy há-

tról alkalmazott pikáns gáncs nélkül lépést is váltott időnként.

Pilisre érkezvén pedig, a keresztény időszámítás szerint augusztus 31-ike és szombat vala. De nyomban kiderült az is, hogy Pilis sajtóságos állomás, sajtóságos egrész az, mert egyetlen hosszú utcából áll (a többi mellékes), ezen utca egyetlen térségben góczpontosult s ezen egyetlen térségben csalétekkül kitétt és eladó dinnyék rövid fél óra leforgása alatt 10 fillérről egy koronára szökkennek, mint árucikkek, végeztül, hogy a lutherán templom kriptájában korrektül konzervált másfél száz éves mumiák voltak láthatók, holott az egyetlen patikus mérte a legjobb sligoviczaféléket. Mindezekhez hozzáfűzhetjük, hogy a községháza megszállott tartománynyá alakult s a fehér oszlopos tornáczon sátoztott üttő a legbohémabb automata-buffet, amint úgy hívnak, hogy: zászlóalj-tiszti-étkező. — Itt nyitolt bőven alkalmuk a hivatalos küldetéseikben eljáró nagybotos esküdteknek, meg kisbíróknak, hogy — különösebb beléptidij nélkül — teljes szívvel megbámulhassák a seregnek urait, amint — honfoglaló őseinek nyomán — csizmaszárban magukkal hordott evőműszereikkel czin-tálczákból és művelt csaldok által is megtekinthető bádogkupákból szomjukat és éhüket oltották, illetve csillapították. Akadtak ezenközben egyes tulzók, akik indokoltak hitt szörnyűkődések közepette kísérték figyelemmel mindazon vadakat, amelyek terítékre kerültek. Szükséges fel-

rek nyomultak be a kafferek területére, később jól szervezett fegyveresek; alkalmas helyeken lőrészekkel ellátott erődöket építettek, a hol huzamosabb ideig is daczolhattak a harcziás kafferekkel.

Az elfoglalt területen hollandi neveket adtak nemcsak falvaiknak, hanem a folyók, hegyek, síkságok és völgyeknek is. Szívósan megőrizték vallásukat, szokásaikat, de nem haladtak a műveltségben sem: a mai boer szakasztott mása bevándorolt őseinek.

Olvasóinkat érdekelheti, hogyan él a boer és családja. Jókora reggel az egész háznép együtt imádkozván, mindenki megissza kávéját. Ekkor lép ki a boer az udvarra és intézkedik, hogy a hontentott vagy kaffer pásztorok nyájait a mezőre tereljék. Ha ez megtörtént, beül a szobába pipálni, míg el nem költi nyolczkor birkaus reggelijét. A gazdasszony a borsziás ósdi karosszékben varrogat, időnkint pedig theát szürcsöl, mert a rossz víz helyett gyöngye thea az ivóvíz. A szoba közepén nyújtózkodó asztal köré délelben megint összejön a háznép kávézni. A gazda azután kilovagol megnézni a nyáját vagy a faragó székhez ül és gazdasági eszközöket készít. Mikor este a pásztorok hajtják haza a nyáját, a gazda minden darabot számbavesz, a pásztorokat pedig kikérdezi a napközben előfordult eseményekről. A barom nem tölti az éjt istállóban, hanem sövény, tövis vagy vályoggal kerített helyen. Háznál mártott faggyu gyertya mellett elkölt a háznép egy nagy tál birka-pörköltet. Együtt végzett estima után ruhástól fekszenek le szalmaszákra vagy szijas fenekű ágyba.

A boer egyik napot úgy tölti, mint a másikat; ezt az egyhangúságot megszakítja valamely vendég érkezése, vadászat és a templombanmenés. A boer szívesen lát vendéget, ha az illető nem gyanus és beszél a hollandi nyelvet; a vendégszeretet azért ér itt sokat, mert szállóhelyet csak városokban, hajórév és hegyszoros közelében találni. A boer előbb apróra kikérdezi az idegent: neve, hazája, vallása, foglalkozása, nős vagy nőtlen állapota stb. iránt; ha a feleletek kielégítők, úgy tehet a vendég, mintha otthon volna; a gazdát »oom« (bátyám), a feleségét »tante« (néném) czim-mel illetheti, az egész háznépet pedig tegezheti; az idegent a boer aztán »neef« azaz öcsémnek szólítja. A vendég és emberei ingyen ellátásban részesülnek, de a lovai vagy ökrei által elfogyasztott takarmányt meg kell fizetni.

Legkedvesebb vendég a boer tanyán a »szmausz« vagy »tochtganger«, vagyis a házaló kereskedő, aki többnyire zsidó. A házalónak kocsija mindig vörös; ezt a nagy és jól megterhelt járművet legalább 30 ökör huzza.

A boer napokig utazhatnak, míg olyan helyre érne, ahol bevásárolhatná a szükségeseket; a házaló tehát megrakja kocsiját mindennel, a mire a háztartásban szükség van; czikkei között említést érdemel a dohány és pálinka. A házaló közvetíti az egyes szállások között az üzeneteket is; a boer által értesüla a rokonok és ismerősök hollywoodól. Az áruk kiválasztása és megalkuvása sokáig tart, mert a boer egész évre vásárol, a házaló pedig borsos árakat szab portékáinak. Pénz helyett gyapjút, bőrt és barmot kap a házaló.

A szállások közelében nincs mire vadászni; néhány napot tehát szekéren mennek a boerek, míg olyan helyre érnek, ahol van: oroszlan, elefánt, orszarvu, zsiráf, antilop stb. Régibb időben egy-egy boer vadászból élt és családjával együtt nem házban, hanem szekéren lakott. A boer úgy idomítja lovát, hogy az nem mozdul, ha a vadász leszáll a vadat czélba venni vagy közelébe lopódnai. A vadnak füzése az az iskola, melyből kikerülnek az angoloknak és kaffereknek félelmes lövészek. Transzvál köztársaság jelenlegi elnöke Krüger Pál, egy ízben ezeket beszélte erről az iskoláról: »Az első vadat 9 éves koromban lőttem. Akkoriban atyám kiköltözvén a Fokgyarmatból, előbb Oránzs köztársaságon át Natálba, innen Transzválba vándoroltunk. Eközben 13 éves mulván, apámnak juhait és barmait kellett őriznem. Nem is tudom megmondani, hány oroszlant, elefántot és bivalyt lőttem ekkoriban, kötelességem volt a nyáját a ragadozók ellen megvédeni és e tekintetben nem is voltam panasz.« A boerek oly ügyesen vadásznak, hogy a vadállatok ritkán tesznek bennök kárt; de bátrak is, mert p. o. az egyik amint egy oroszlanal birkózott, elkapta a duvadnak nyelvét, másik kezével pedig fűbe lőtte. Az oroszlan bőrt szőnyegnek terítik le a szobában; az orszarvunak bőréből szijakat metszenek azokhoz a hosszú ostorokhoz, melyekkel eléri a kocsis a 8-ik pár ökröt is; az elefántnak és orszarvunak agyaráit eladja a boer a házalónak vagy a városban a kereskedőnek.

Egy-egy vidéknek a birtokosai építnek közös erővel imaházat, iskolát paplakot. A szükség hozza magával, hogy nyílik ott csakhamar vendéglő, szatócsbolt, kovácsműhely stb.; vagyonosabb boerek építenek magoknak házat is, hogy legyen hova szállaniok; majd telepedik le orvos, ügyvéd, gyógyszerész; nyitnak postát, állítanak föl hivatalokat és kész a város, melynek legerősebb épülete a börtön. Ebbe a városba érkeznek a környék birtokosai szombat délután családjikkal nagy ökrös szekereken. Ha van is a városban szállóhelyök, hoznak magokkal: ágyat, edényt, élelmet 2-3 napra. Vasárnap résztvesznek az istenszolgálat-

ban; meglátogatják az ismerősöket, bevásárolják a szükségeseket és hétfőn délután indulnak vissza. Akik meszebb laknak, ritkán tehetik meg ezt a nehéz utat.

Lakás tekintetében némi fényűzés csak legujabban kezd utat törni magának. Az erdő mélyén lappangó vályog épületnek szalma födele alatt egyetlen szoba volt csak és van ma is az egész háznép számára; a jobbmódu boer is csak ujjabb időben rendez be a nagy szoba körül egy két fülkét vendégek számára. A szobában ósdi székeken kívül pad is van, melyen az ülődeszkat egymásbafont szijak helyettesítik. Középen áll a természetes asztal; virágok és madarak vannak festve az ósdi nagy ládára, melyben a bibliát, pénzt és ünneplő ruhákat tartják; ezen a ládán a gazda szokott helyet foglalni. A falakon lógnak a fegyverek, lőportartó, golyózacskó. Kép vagy egyéb díszítés nincs a szobában; legfeljebb tükör akad elvétve, de hasznát ennek sem veszik; még az asszony nép sem, mert nő és leány fejkötő alá dugja haját, öltözete pedig dísz nélkül való karton ruha.

A ház minden gyermekének van külön nyája; mikor megkeresztelik és mikor először járul urvacsorához, a szülők, rokonok: csikót, bornyut, bárányt adnak neki ajándékba; mire eléri a házasság idejét, a leánynak hozománya, a fiúnak gazdasága van a fölzsaporodott nyájából. A háztűznézés régi, egyszerű módon történik. A legény ünnepi ruhában beállít óháton ahhoz a házhoz, amelyben az általa vagy szülei által kiszemelt leányzó lakik. Birkapörkölt és pálinka mellett sokáig elbeszélgetnek a házbeliek a vendéggel; estére fordulván az idő, a családtagok egyenkint elszélednek, hogy a vőlegény megtehesse ajánlatát, ami rendszerint evvel a kérdéssel történik: »Hugocskám, nem legelhetnének-e a mi juhaink együtt?« Ha a leány igent mond, a legény visszahúzódik aludni. Másnap a reggeli mellett a szülőkkel megbeszéli, hány lovat, marhát, juhot kap a menyasszony; ha ebben is megegyeztek, kitűzik az esküvő napját. Esketésre a legény és hajadon egy-egy hatökrös szekéren a városba mennek az atyafiság kíséretében. A jegyesek a szatócsnál kölcsönöznek díszruhát; kapnak rövid oktatást is a templomi szertartást illetőleg, amire pedig alig van szükségök, mert a tiszteletes röviden és szárazon végzi az egybeadást. Az ünnepség után visszaadják a kölcsön díszruhát, aztán szekéren mennek a vőlegény szüleinek a házához, ahol a lakomát birkasült képezi.

A fiatal pár fölkerelkedik nyájainak gazdátlan legelőt keresni. A hol megállapodnak, a férj legelőször bekerít egy darab földet, hogy a nyáj éjjel védve legyen tolvajok és vadállatok

lyel. De mire a teljes pompájában kifejlődött nap aranyos fénye mindeneket elöntött, ime megdördültek az ágyuk, bevezetvén a harcot és mesés mennyiségű nyulakat riogatva fel biztosnak hitt szendergésükből.

Hogy táviratilag röviden lehessünk, ime a következő magvas tudósításban adjuk le a borzalmas ütközetet:

— Hegynek föl. Járatlan utakon által. Szuronyt fel! Pokolnyi árokba le. Szuronyt le! Feküdj! Század mint hátvéd! Illetve oldalvéd! Ellenben járőr, be a kukoriczába. Szakas rajvonnal! Visszakozz! Futólépést! Le a völgybe! Neki, a zsványok számára termelt fattyu-erdőnek. Fennt, a tulsó domboldalon két zászlóaljra való puskaropogás. Szuronyt fel! Futólépés! Támadás a dombon! . . . Visszakozz! Mint bal-szárny meghosszabbítása! Feküdj! Menet! Balra! Máj! Grizsicz! Futólépést! Feküdj az egész! Szuronyt fel! Oldalt a kukoriczás! . . . Rajvonnal! Megszállni! . . . Gyorstüz! . . . Szent Isten! Itt az ellenség! . . . Piff—paff—puff!!! Tömeges összekavarodások. A lőporfüst megüli az egész dombot, meg a mély völgykatlant. Ádáz lövöldözés. Visszavonulások. Üldözések. Üldözési felhagyások. Feküdj! Lovasított tiszt urak megbeszéléshez! Hát a többi? Marad a sorsára!

Itt megállunk. Részint azért, hogy pihenőt tartsunk, részint pedig, hogy konstatáljuk, miszerint az égető nap ádázul sütött le a kopasz dombra, ahol is a hadak tikkadtan és fáradtan leheváltak.

A kába heveredés azonban mozgadozásra vált. Szálló parancs érkezett, hogy az egész dandár, lovastul, ágyustul álljon össze. Itt? Ott? No, jó. Így azután össze is állt a dandár.

Nehogy pedig azt gondolják, hogy ez: »a dandár összeállt«, valami rövides dolgot jelent. Beletartott bizony egy jó órába, míg a különböző világtájokról és harcshelyzetekből előérkező tenger sok csatár beállt oda, ahová a papírosan harcizók álló helyét kinek-kinek kijelölték.

Igen ám, csak hogy a nap — eltekintve attól, hogy a szomjuság nőttön nőtt — mind égetőbben sütött.

Végre is csöndes morgások keletkeztek:

— Nincs is messze a kut! Ott az erdő mögött! Alig egy ugrás! Ni, ott már hozzák is a vizet!

Ezen morgadozás pediglen közóhaj vala ám! Szó ide, szó oda, megengedődött a vedreseknek, hogy vizért menjenek.

Irtózatoss tülekedés támadt ezen engedelem nyomán. Végre is a vedresek száma, kulacsot vívőkkel szaporítatván, vagy kétszáz főből álló vágatva távozó csoportot nyelt el a távol húselő erdő.

A visszamaradtak pedig ott, a rekkenő napon, a kiszikkadt szántáson leheveredtek és tompán kábult álomba sülyedtek.

Egyszerre irtózatoss riadalom támadt.

Hirtelen megjelent a lovas tisztek egész csoportja, vágatva — és rosszat sújve.

— Sorakozó! Igazodás! zászlóalj jobbra néz! Dobosok a diszjelt!

Rettenetes pillanatok voltak. Iszonyu zavar, riadalom és ijedelem. A hadak negyedrésze még mindez ideig vizért vala. Gazdátlan hátbőröndök és puspák heverték a földön és irtózatoss nehezen ment az igazodás.

És miközben — csillogó ruhájú főtisztek és tábornokok közepette — elől a kukoriczás szélén feltűnt a legmagyarabb főherczegnek, József főherczegnek déleczeg alakja, addig itt, hátul, az erdő szélén — iszonyat még kimondani is — elébukkant egy civilizálatlan banda, a mint — mámorosan a zabált friss víztől — kurjongatva, csöppögő vödöröket czipelve és bádóg kulacsokat zörgetve, minden rend és hadi alakzat melőzésével közeledett a hátra pislogó dandár felé! Észre vevén azonban a dühös kardintéseket, mert hiszen kiabálni nem lehetett most, megszeppenve vonult vissza az erdőbe és lélekzet fogytán megbámulta a tikkadt dandárt, a mint feszes léptekkel pazar díszmenetet csinált áldott lelkű főparancsnoka előtt.

Ezt úgy hívják czivilben: pia frau; ellenben ez időben katonáék úgy nevezték: József főherczeg ő cs. és kir. Fensége szemlét tartott a 80-ik honvédgyalog-dandár fölött. Pilis alatt: — és a legénység magatartása fölött stb. stb.

Következnek azonban még ennél is csinosabb részletek.

Elvégre, talán ilyen munka után is édes a pihenés és megérdemelt a — vakáció.

Különben ez a kérdés képezi a végső gyökér szálát a szociális kérdéseknek. Ezekhez az emberekhez képest a mezei munkás biztosított egzisztencia, a gyári munkás ur, a kisiparos arisztokrata, pedig ezeknek is van miért panaszkodni.

Itt legnagyobb a szükség s a legszigorubb emberbaráti kötelesség a teljes segítség.

P—y.

A választói jog alapja.

Számos visszasságra adott alkalmat különösen a felvidéki vármegyékben, hogy a választói jogot az 1874: XXXIII t.-cz. értelmében a legkevésbé megrótt egy negyed urbéri telek adója adta meg. Ez volt a földadó minimuma. Ha pedig valamely községben sohasem volt urbéri telek, akkor a földadó minimumot a legközelebbi község urbéri negyedének adója szerint vették fel. Most a belügyminiszter a földadó minimumot szabályozni akarja a megyék alispánjához intézett rendelete szerint. Rendeletének pontjai a következők:

1. Nyomozza ki a vármegyei összes volt urbéres községekben a legkevésbé megrótt egy negyed urbéri telek adóját; 2. jelölje meg az urbérséggel nem bírt községekre nézve irányadó azon szomszédos községeket, melyekben a föld értékére befolyással bíró viszonyok a kérdéses község viszonyaihoz leginkább hasonlók.

A most küzlötték szerint teljesített és folyó évi december hó végéig okvetlenül befejezendő eljárásának adatokkal támogatott eredményét, az e részben általam annak idején megfelelően utasítandó — a földadó-minimumnak megállapítása és az irányadó szomszéd községek kijelölés végett pedig — jövő évi január hó 1—5-ike között multhatatlanul összehívandó központi választmány elé terjeszse. Budapest, 1899. október 27-én. Széll s. k.*

A „boer“ nép.*

A „boer“ kérdés igazságos megítélése lehetetlen az előzmények ismerete és az ellenfelek jellemzése nélkül; vissza kell tehát mennünk a

* A *Nogely* István tb. kanonok, képezdei ig. szerkesztésében Nagyváradon megjelenő *Kath. Hittérjesztés Lapjai* 1897. évfolyamából vesszük át ezt az érdekes s manapság ugyancsak aktuális értékkel bíró cikket, melyek

jelen helyzet megérthetése végett a multba és meg kell ismerkednünk a szemközti álló felek erkölcsi értékével.

Portugál hajósok léptek először partra éppen 400 év előtt Afrika ama részében, melynek birtoklása fölött ma az angol-szász és hollandifaj összeveszett. Portugália keveset törődött afrikai szerzeményeivel, mikor eljutott a sokkal gazdagabb Indiákba. A portugál tengerészek nyomán előnyomultak a hollandok is Afrika partjaihoz, illetőleg az Indiai-tenger nagy szigeteire. Egy hollandi gálya indiai útjában hajótörést szenvedvén a Jóreménység foka előtt, legénysége a portugál gyarmatra menekült. A szemfüles hollandok, míg más hajóra ülhetek, meggyőződtek nemcsak a gyarmat hasznavehetőségéről, hanem a portugál helyőrség csekély erejéről is; a hajótörést szenvedett matrózok jelentése alapján 1652-ben a »holland-kelet-indiai« kereskedelmi társulat a Fokföldet a portugáloktól elvette és a zsákmány biztosítása végett a mai Fokváros helyén erődöt emelt. Mindjárt a foglalás évében érkeztek Jáva szigetről, ahol rosszul ment a dolgok, hollandi kálvinista földmivelők és elhelyezkedtek a hollandi erőd körül az elkergetett portugálok birtokain. A hollandi »boer« (olv. bur) parasztot jelent, hiszen azonos a német Bauer szóval, de műveltségük és vagyonosságuk miatt a földbirtokos elnevezés megfelelőbb rájuk. A Jáva szigetről jött boerek példáját követték honfitársaik Hollandiából. Mindjárt az első boerek földmivelés helyett a kényelmesebb baromtenyésztést karolták föl.

A mai Fok-tartományak számottevő lakosságát hottentott néger törzs képezte, mely leigázta az ősbib busmann (erdőlakó) szerceket. Kezdetben a boerek vásárolták a földet a hottentottaktól, de mikor elég hatalmasoknak érezték magokat, irtóháborút kezdtek a tulajdonos néger ellen. Fogalmunk lehet a boerek szabadságszeretetről, ha tudjuk, hogy díjakat fizettek a leölt négekrért; a közönséges hottentottnak a feje 10—20 forintot ért, törzsfőnek a gyilkosa 50—100 forintot kapott. A busmann néger nem jött számításba, szívesen is cserélt urat, mert első legyőzőit, a hottentottokat jobban gyűlölte. Az életben hagyott hottentott négeket rabszolgákká tették a boerek, a szabadságot szintén kedvelő vadak tehát visszahúzódtak, mikor belátták, hogy a löfegyverek ellen vitézségük nem védi őket. Az állattenyésztés terjedelmes legelőket kívánván, a boerek ifjabb ivadéka az u. n. »treckboerek« (vándor-paraszt) fölkerelkedett és új területeket foglalt el a négyesen más színben tüntetik fel a délafrikai háború keletkezését és jogcímét, mint azt a liberális sajtóból ismeri a közönség. Emeli e közlemény becsét az a körülmény, hogy a megbízhatóság minden feltételével bíró missziói tudósítások nyomán készült

gerektől; e véres tusában ment tönkre a jobb sorsra érdemes hottentott törzs; ami megmaradt belőle, azt barom helyett használták a szabadság hőseiként ünnepeit boerek.

Türelmetlen volt a boer vallás tekintetében is mindjárt kezdettől.

Paulai sz. Vincze 1660. elején egy francia hajón 5 lazarista hithirdetőt küldött Madagaskár szigetére; a hajó zátonyra került a Fokföldnek hollandi erődje előtt, a legénység és a hithirdetők kénytelenek voltak az erődben menedéket keresni. A hollandi kálvinisták viselkedéséről ezeket írja egyike a hithirdetőknek:

— A hollandi kormányzó erősen megparancsolta, hogy zárt ajtók mögött imádkozzunk és ne bocsássunk be senkit sem a hollandi katonák, sem a törést szenvedett francia hajó legénységéből. Ezt nem ígérhettem meg neki, okul vetvén, hogy én lelkésze vagyok a francia hajó egész személyzetének; ha tehát valamelyik azokból részt akar venni az ájtatosságban, nem tilthatom meg neki. Midőn látta, hogy ebben hajthatlan vagyok, kissé megjuhászodott és bele nyugodott abba, hogy a szentségeket kiszolgáltathatom a jelentkezőknek. Hanem a kath. hívőknek megtiltotta, hogy az istentiszteleten megjelenjenek; vasárnaponként őrséget állított lakásunk elé, hogy a kath. katonák ne jöhessenek ájtatoskodni. Két katonát meg is botoztatott, amiért szent misét hallgattak. Mindamellet a vitézek közül többen gyóntak és áldoztak, mert az örök beengedték őket. A kormányzó több ízben üzent, sőt mondta is nekünk, hogy vigyázzunk, mert az államügyész meglep bennünket és mindenünket lefogalja, ha misézni találunk. Így volt neki megparancsolva, de ő maga legjobban vigyázott, hogy meg ne lepjen; nem jött soha hozzánk a miszés óráiban; ha eljött is, mindig beküldött megkérdezni, nem háborgat-e bennünket.

A boerek észak felé terjeszkedve mindig nagyobb erővel léptek föl a négekről ellen; tehetők, mert időközben számuk tetemesen növekedett szaporodás és bevándorlás által. A bevándorlók közül megemlítendő a francia kálvinisták, akik XIV. Lajos rendelete miatt kerestek más hazát: a francia elem idővel annyira összevegyült a hollandival, hogy a mai boerek csak a neve árulja el eredetét; így p. o. az 1895—96-iki zavarok alkalmával működött parancsnok, aki most is fővezére a mai boer hadaknak, *Joubert* (olv. Zsuber) francia eredetű boer.

A nagyobb erőre szükség is volt, mert 1745. óta a boerek már az u. n. kaffer négekről viaskodtak; előbb elefántra vadászó boer

* Hollandiában nem lett végkép kiirtva a kath. vallás; ma másfél millió katolikus van 43 millió lakos között.

emlitenünk, hogy a hosszú asztal (riadóra berendezve és fölszerelve) minden néven nevezendő teríték híján szűkölködött, holott erdőben rejtezködő és löfegyverrel irtott vad nem kerül az asztalra, — csupán csirkék és marhák, nem, kor és elfogadhatóság révén támadó különbség nélkül.

Am a kényesebb idegeket hivatva vala s hivatása szerűen meg is nyugtatta egy — mondjuk élete virágjában levő és természetesen leg özvegy — hölgy, aki mexikói szalmakalapjában bájos mosolylyal trónolt a rottyogó fazekak fölött és kezében óriási kanállal szaporán osztogatta a kosztot a tiszt uraknak, nemkülönben az ütlegeket a lomha hadfiaknak, kik az »ét-hordó« jól hangzó czimet bitorolták ez idő szerint és rohamosan hizásnak indultak. Említett hölgy volt a zászlóalj parancsnokoló egyedei gyomrának védesillaga; népies nyelven szakácsnőnek is nevezhetnők őt, de nem tehetjük, annál kevésbé, mert e hölgy a hozzá és a koszt miatt méltatlansággal szónokló csörgőkigyókat utánozhatatlan bájjal és azon meglepő kéréssel fegyverezte le, hogy ugy-e bizony hoznak neki szőlőt? Ez a raffinement — ismerjük csak be — szinte magos egy népies alapon álló szakácsnőnek?

A következő nap vasárnap vala és csöndes. Csöndesnek azért mondhatjuk e napot, mert java részét szitáló eső tette igazán csöndessé és másrészt a templombani zoltáréneklésből sok egyenruha kért részt e napon.

Nem mondható, hogy a hadak ezen kis töredéke, amely a falusi lutheránus templom fehér falai között magas padokban meghúzódott, épenséggel hatástalanul maradt volna a templom közepét elfoglaló virágbokrétás hajadonok egyéni érzelmeit illetőleg. Ellenkezőleg merész tekintetek hidalták át itt is ott is azon intervallumot, amely holmi jámbor zoltáros könyvek és piros-pozsgás arczok, illetve merész fordulatu bajszok között tátonganak.

Prüderia nélkül mondvá, az utolsó dicsőretek közben már nagyon gyanussá vált az ájtatosnak indult hangulat és midőn elkövetkezett a szokásos szent beszéd, a szigoru tekintetű lelkipásztor is jónak látta beszéde végébe — argumentum ad hominemképen — beszöni: »és őrizkedjetek mindazoktól, kik lelketek biztonságát és tisztaságát veszélyeztetik!« És lám, a hajadonok erre — csodálatos egyértelműséggel — lesüték szemüket, holott, templom után, már mint a templom előtt erős ismerkedések történtek a katonaság és polgárzat között.

Jóteknő zápor szaporitá különben a déli levest és ugyanezen zápor délutánra alább hagyott.

Két ok működött tehát közre abban, hogy a pihenő hadak ünnepi hangulata emelkedjék. Okszerű esinosodások történtek mindenfelé, és — hiába is sürgönyzi a Reutter ügynökség, hogy Pretóriában így, Mafekingben úgy — itt uralkodott a totális ostromállapot, itt, Pilsen és ekkor.

A kandi fehérsépet rendkívül vonzotta különösen azon szokatlan látványosság, amelyet a viharedzett román hadfiak haditáncza nyújtott. Ez ugyan olyan funkció, a mi a nemzetiségi eszméket fejleszti és így kinos különbözőségekre szolgálhat okul; de sohasem kell azt hinnünk, hogy a kétszínű posztó meg asszony nép közt valaha nácziális kérdések merülnek föl. Ebből magyarázható azután, a hadfiak zord magántánczából lassankint parázs bakabál támadott, ahol is a párok lankadatlan kirtartással lejtették a kopogót.

Hogy azután a csillagok kigyultak az örökszép égbolton, szárnyra kelt a dal és a pilisi kaczkias betyárnótákat bihari kesergők tarkították. A kugli pediglen ádázul pufogott, jelül annak, hogy az altiszt urak hazard játékkal — 2 krajczáros labinéttel — és bort szódával ünneplik a pihenő napot.

Azonban a bokros mulatozásokat rövid pihenő koszoruzta. Még nem ütötte a hajnali négyet, hogy talpra riasztattak mindenek és borongó sötétségben utnak indultak a hadak, hogy újabb döntő ütközetben kiacézolják pihenő idegeiket.

Hogy Pilst maguk mögött hagyták — hadfiak — azon tűnő reménységgel kapcsolatosan, hogy reggeli is lészen — vadul szakadékos dombokra kezdetek kapaszkodni szemben a kelő nappal, pogányságnak való bozótokkal, mint menetakadályokkal és a távolban settenkedő ellenséggel, mint ismeretlen veszély-

ellen; lakást csak azután kezd építeni. Hónapokig laknak a fiatalok az ernyős székereken, mert a nyájak gondozása és egyéb teendők mellett csak kevés idő marad az építkezésre. Ha a föld alkalmatos, néhány holdat föl is törnek gabona alá; de a szántást be kell keríteni, hogy a nyáj vagy bitang jószág pocská ne tegye a vetést. Évek mulva tehető emberek a házasok, de keresményüket könnyen tönkreteszti a marhavész vagy a szárazság következtében beálló eleséghiány.

A boer tehát baromtenyésztő nagybirtokos, amennyiben haszonnal csak 9000 hold területen gazdálkodhatik. A mezei munkát és a nyájak őrzését a cselédség végzi. A háznép többnyire néger; neve ma nem rabszolga, de politikai jogai nincsenek, földet nem vásárolhat. Üdvös intézkedés, hogy a feketék számára nem szabad szeszes italokat kimérni.

Nagyvárad város közügyei.

A közigazgatási bizottság ülése.

Nagyvárad város közigazgatási bizottsága tegnap délután tartotta rendes havi ülését.

Béthy László elnökölt, jelen voltak: dr. Bulyovszky József, Sipos Orbán, Némethy Károly, Rác Mihály, Szilvassy Alajos, Kikinday Gyula, dr. Grámm Károly, Dús László, dr. Grósz Albert, dr. Perjéssy Mihály, Istvánffy István aljegyző.

Első sorban felolvasták a polgármester jelentését a közigazgatás szeptember havi állapotáról.

A közegészségi állapot jó volt. Született 65 fiú, 68 nő, összesen 133; meghalt 30 férfi, 43 nő, összesen 73; városrészenként: Ujvároson 14, Olasziban 13, V.-Velenczén 20, a kórházakban 26. A szaporodás október hónapban 60. Vörheny 15 esetben, 1 halálzással; difteritisz 5 esetben, egy halálzással, hagymáz 5 esetben, kanyaró 2 esetben fordult elő.

A közbiztonsági állapot jó volt, eltekintve azon gaz merénylőtől, a melyet Molnár József napszámos intézett Zajnay János kanonok ellen.

Lopás 23, súlyos testi sértés 3, könnyű testi sértés 5, csalás 3, sikkasztás 5, hatóság elleni erőszak 4 esetben fordult elő.

Letartóztatva volt 58 egyén, kik közül a bírósághoz átkísértetett 8, eltolonczoltatott 50. Kihágási feljelentés 203 adatott be. 1 tüzeset és 1 vasuti elgázolás fordult elő.

Az adók befizetése kedvező volt, amennyiben 2687 frttal több kincstári adó folyt be, mint a múlt év hason időszakában.

A kapitányi hivatal, mint első fokú iparhatóság, október hónapban 32 iparengedélyt adott ki; ugyanez idő alatt megszünt 16 iparüzlet.

A polgármesteri jelentést tudomásul vették.

Sipos Orbán kir. tanfelügyelő jelentette, hogy Pálffy Péter segédtanfelügyelő Bihar megyéből Borsodmegyébe helyeztetett át s helyére Gramma Döme s. tanfelügyelő nevezett ki.

A h. pénzügyigazgató jelentése szerint az állami adók befizetése szeptember hónapban, a múlt évhez hasonlítva, kedvezőtlen volt.

A szakelőadók jelentéseit tudomásul vették.

A kir. tanfelügyelő előterjesztette, hogy a kultuszminiszter Tőkésné városi óvónőt teljes fizetéssel nyugdíjazta. A város évi 150 frttal járul a nyugdíjhoz. — Tudomásul vették.

Az államvasutak Nagyváradon szolgáló tisztviselői és alkalmazottai az iránt feleltek, hogy reájuk a városi póttadó kivettetett. A közigazgatási bizottság a felelőket elutasította, azon indokból, mert az államvasutak szolgáltatásban álló egyének nem tekinthetők állami alkalmazottaknak s a közköltő mentesek között a törvényben felemlítve nincsenek és így kötelesek közköltőt fizetni. — Tudomásul vették s kiadták a polgármesternek.

Mertz Nándor panasz feljelentést tett a belügyminiszterhez Gerő Armin r. alkapitány ellen, hogy egy váltóhamisító ellenében, dacára, hogy azt bejelentette, semmi intézkedést nem tett. A miniszter felhívta a polgármestert, hogy a fegyelmi eljárást Gerő ellen indítsa meg. A polgármester nem találta a fegyelmi

vizsgálatot — indokok hiányában — megindítandónak.

Ez ellen Mertz Nándor felelkezett, különösen kifogásolván, hogy őt ez ügyben nem hallgatták ki.

A polgármester jelentése alapján a felelőket elutasították.

Popper József feljelentést tett a Nagyhid mellett, az iskolák közelében levő Moskovits-féle korcsma és a Rác Sándorné korcsma ellen, közérkölségi és közbiztonsági okokból a belügyi- és kultuszminiszterhez.

A kapitányi hivatal sajtósági felfogásból indulva ki, nem lát semmi bajt az említett korcsmákban.

Sipos Orbán tanfelügyelő a feljelentésben említett botrányos dolgok orvoslását sürgeti s csodálkozik a főkapitány jelentésén. A főkapitány ugyanis megígérte, hogy intézkedni fog.

A közigazgatási bizottság utasította a főkapitányt, hogy a szomszédos iskolák igazgatóinak meghallgatása mellett szigorú vizsgálatot tartson a kérdéses ügyben.

A mező-telegdi olajgyár szennyvizének a Körözsbe vezetése ellen a miniszterhez tett panasz folytán kitűzött helyszíni szemlére nézve a polgármestert utasították, hogy a szemlén a közigazgatási bizottság képviseltetéséről gondoskodjék.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának megkeresése folytán a közigazgatási bizottság felir a miniszterhez a községi iskolák fenntartására eddig adott évi 7000 frt állami segélynek 14.000 frtra leendő felemelése iránt.

Még több utadó-ügyet intéztek el s az ülés véget ért.

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATÓ.

November 5. A Kossuth-szobor leleplezése Tenkén.
November 5. Városatyja választás Olasziban és Velenczén.
Nov. 11-én d. u. 5 órakor a Tánitók Körének évi nagygyűlése.

November 14. A halásztársulat érkekezete a vármegyházán.

November 15. Sajtópör a törvényszéken.

* **A király mint budapesti háziúr.** Ismeretes, hogy a király magánpénztára terhére a volt kuriai épület telkeiből egyet bérpalota czéljára megvásároltatott. A megbízotti építészek ma terjesztették be az építési terveket; ezeket első sorban kiadják a mérnöki hivatalnak, azután a magánépítési bizottság fog velük foglalkozni, mire elbírálás végett a közmunkák tanácsához kerülnek. Mindhárom hivatal oly időben fogja a szükséges teendőket elvégezni, hogy a földmunkálatok, ha a király kívánja, még most ősszel legyenek megkezdhetők. A tervek szerint a bérpalota négy emeletes lesz, a főhomlokzat egy nagy és a két szárnyán egy-egy kisebb kupolával olyképp, hogy ott a művészet számára való műtermek lesznek berendezhetők. A főhomlokzat az ujonnan átalakított kigyóterre, a kisebb oldala a Ferencziek terére, a hátsó homlokzata pedig a Kuria-utcára és végre a negyedik oldal a Zöldfa-utcára fog nézni.

* **Steinberger kanonok üdvözlése.** Azon alkalmából, hogy Steinberger Ferencz dr. nagyvárad kanonokká nevezett ki, Szatmárt egy mást érik az új kanonoknál a bucsuzások, a mi eléggé bizonyítja, hogy Steinberger kanonok mily tevékeny részt vett a város minden mozgalmában és mennyire a lelkét képezte a város minden kultur intézetének s a mikor ezen ünnepélyek sorozatát olvassuk a szatmári Heti Szemléből, véghetetlenül örvendünk, hogy Nagyvárad kulturintézetei ilyen férfiat nyerne, a hol bizonyára folytatni fogja áldásos tevékenységét. F. hó 29-én az irgalmas nének kolostorának óvó és tanítónőképző inté-

zetének növendékei egy fényes művészi színvonalu ünnepélyt rendeztek tiszteletére, melynek keretében Madzsar Mária és Kozák Boriska növendékek üdvözölték, a melyre a kanonok meghatottan válaszolt. Szerdán Herman Mihály polgármester vezetése alatt a városi tisztikar, csütörtökön Jankovics János igazgató vezetése alatt az elemi r. k. iskola tanítói kara, az adóhivatal képviselői, Ratkovszky Pál kir. kath. főgymnasiumi igazgató vezetése alatt a főgymn. tanári kara tiszteletgett, Perényi János tanár vezetése alatt a tanítónőképző intézet tanári kara, szombaton Antal Dániel világi elnök tiszteletgett az iskolaszék élén, melynek Steinberger kanonok ez idő szerint is elnöke. Tisztelegtek még a Szatmáregyházmegyei Irodalmi kör, az ev. ref. főgymnasium tanári kara s a város nagyszámu intelligenciája.

* **Kettős eljegyzés.** Lakatos Sándor földbirtokos eljegyezte néh. Baranyi Emil földbirtokos és neje Fényes Irma művelt és bájos leányát Juditot Mieskén. — Kelemen József bihar-tordai járási szolgabíró eljegyezte Lakatos Antal művelt és bájos leányát Matildot.

* **A rektor a tüntetések ellen.** Mint az egyetemi ifjak minden tüntetésénél, úgy azoknál a tüntetésekénél is, melyekkel az ifjuság most két nap egymásután már a hier-botrányon való felháborodásának adott kifejezést, belebeszölt az utca népe is és elvette így e tiltakozás komoly színezetét. Már a tegnapi napon lezajlott tüntetésen alig volt néhány egyetemi hallgató, a tüntetők zöme faczér munkakerülőkből került ki. Épp ezért Ponori Thevrevk Emil, az egyetem ez idei rektora, ki különben az ifjuságnak az ez ügyben tartott gyűlésére az egyetem kupolaacsarnokát rendelkezésre bocsátotta, ma rendeletet függesztett ki az aula fekete táblájára, melylyel az ifjusági tüntetéseket betiltja. A rektor maga elé hívatta az ifjuság vezetőit is és kijelentette nekik, hogy megtiltja az ifjusági tüntetéseket, mivelhogy ezek mindinkább az utca tüntetésévé fajulnak, ez pedig nem egyezik meg az egyetemi ifjuság méltóságával. Az ifjak vezetői tisztelettel vették a rektor rendeletét, s ez uton is felszólítják az egyetemi ifjuságot: tartózkodjanak a további tüntetésektől és tartsák tiszteletben a rektor rendeletét.

* **Katonák esküje.** Pár év óta az október elsején bevonult katonákat, kellő kioktatás után november elsején ünnepélyesen felesketik. Ez a katonai ünnepély szerdán ment végbe. Az összes közös hadseregbeli csapatok reggel 8 órakor diszben, zenével a Ferencz József lovassági laktanyába vonultak, a hol tábori mise volt, a mely után anyanyelvükön szép beszédet tartottak a katonai becsület és az eskü fontosságáról a csapatoknak. — A honvéd csapatok a várad-olaszi-i plébánia templomban voltak szent misén, a mely után Kópis József káplán beszédet intézett a hadfiakhoz. Fejtegette az eskü szentségét, a haza és király iránti hűséget s a hazaszeretést. Az istentisztelet után a honvéd laktanya udvarán feleskették az új honvédeket.

* **A színház festése.** Az épülő nagyvárad színház festési és aranyozási munkálataira a legelőnyösebb ajánlatot Thiessen H és fia debreczeni cég adta be, 15% engedménnyel, ezenkívül még két pályázó volt, de egyik sem nagyvárad. Topschal Vilmos és Máthé István nagyvárad mázoló mesterek tegnap pótlólag nyújtottak be ajánlatot a munkálatokra a városhoz a színház belső festésére és aranyozására, a melyre a kitett elő-

irányzat 4400 frt késedelmes ajánlatukat azzal indokolják, hogy azt hitték, miszerint művészi freskó munkákról van szó s ezért nem pályáztak idejében. Azonban meggyőződtek, hogy oly munkák kívántatnak, amelyeket ők is képesek elkészíteni. Szégyelnék, hogy ne akadjon nagyváradi iparos ezekre a munkákra. Hajlandók 17%-ot engedni. Ajánlatukat nem nyereszkedésből teszik, hanem ambícióból, hogy ezen monumentális épület festését helybeli iparos készítse. Kéri a várost, hogy a munkálatokkal őket bízzák meg.

* **Halottak napján.** Egy év annyi sok lepergő napjaiból egyet halottaink emlékének szentelünk, hogy elsirassuk újra kései virágokból font koszorúkkal borított sírokon, lobogó gyertyák kísérteties fénye mellett azt, a kit ez a nap újra emlékeztetne idez. A kegyelet a legfőbb és legönzletlenebb érzelmek egyike, az igazi kegyelet nem keres díszes, mesterkélt formát a kifejezésre. Szerdán délután az összes katolikus templomokban gyászlitániák tartottak, mely után az újvárosi és a v. velencei templomból körmenet indult a temetőbe. Este a temetőben a sírok kivilágítottak. Az olasz temető főbejáratahoz vezető szűk uton szinte életveszélyes volt a tolongás a nagy kocsiforgalom miatt s a rendőrség csak nagynebezen volt képes némi rendet tartani. A rendőrség szigorú felügyeletének köszönhető az is, hogy a kegyelet sehol meg nem sérült.

Impozáns módon rótták le a kegyeletüket halottaik iránt a joghallgatók. Mint minden évben, úgy az idén is felkeresték halottaik sírját s beszédekben emlékeztek meg róluk. Legelőször *Rulikovszky* Kázmérnak, a szabadság vértanújának a sírjához mentek, hol a gyászbeszédet *Damjanovits* Miklós mondta. Innen a Zöldkerti temetőbe vonult az ifjúság *Müller* Ottó és *Jelinek* Ferencz joghallgatók sírjához. Az előbbinél *Hantke* Emil, az utóbbinál *Alföldi* Géza beszélt. Egész néparadat követte a Zöldkerti temetőből a joghallgatókat, kik ekkor Nagy Sándor emléktáblájához mentek, hol *Medvigy* Gábor, majd *Szigligeti* Ede szülőházához, hol *Pongrácz* Aladár tartotta az emlékbeszédet. Szigligeti szülőházától az olasz nagy temetőbe mentek. Itt nyugosznak *Hoványi* Lajos volt igazgató, kinek sírjauál *Bárdos* Ödön; *Személyi* Kálmán dr., kinek sírjánál *Ormay* Lajos és *Kudelka* Ferencz volt jogtanárok, kinek sírjánál *Molnár* Kálmán joghallgató beszélt; *Kaczián* Ferencz joghallgató sírjánál *Medvigy* István; a *Pösig* Venczel sírjánál pedig *Sebő* Mihály beszélt. A kegyeletes ünnepély 7 óra után ért véget.

Tegnap, azaz csütörtökön az olasz nagytemető kápolnájában gyászmise tartott a halottakért, ugyszintén az összes katolikus templomokban.

*

Néhai *Nogáll* János püspök, a nagylelkű emberbarát sírját, halottak napján szintén felkereste a kegyeletes emlékezés. A Szt. Vincze-intézet bápólnájában elhelyezett kripta felett levő márvány táblára *Gyurkovics* Kornélné urnő és dr. *Grósz* Albert orvos tettek le élővirágból készült koszorúkat.

* **Elhalasztott helyszini tárgyalás.** Már említettük, hogy a mezőtelegi olajgyár által a Körözsbe eresztett vitriol-salak már régen foglalkoztatja a hivatalos köröket. A Körözs ilyen megfertőzése ellen Nagyvárad városa is panaszt emelt a miniszternél, a mire a helyszini szemle elrendeltetett. A főszolgabíró november 4-ikére tüzte ki a helyszini tárgyalást, azonban az arra szintén kiküldött halászati felügyelő akadályozva lévén a megjelenésben, azt későbbi időre halasztották.

* **A „hier“ ellen.** A negyvennyolcás párt tegnapi választmányi ülésén szóba került az utóbbi időben oly sokat megvitatott Krieghammer-féle rendelet a katonák jelentkezéséről. A párt választmányára *Szokoly* Tamás elnök indítványára egyhangulag s nagy lelkesedéssel ki-

mondotta, hogy Krieghammer rendeletével szemben állást foglal s indítványt tesz a város közgyűlése elé, hogy a város közgyűlése mondja ki, hogy felír a képviselőházhoz és a kormányhoz, hogy a nemzeten esett sérelemért vegyen elégtételt s hogy mondja ki a közgyűlés azt, hogy a rendelettel szemben állást foglal s hogy ezen határozatot a többi törvényhatóságoknak megküldi pártolás végett. *Barabás* Béla országgyűlési képviselőt pedig táviratilag üdvözölte a párt választmányára.

A távirat, a melyet még tegnap elküldtek, így hangzik:

Barabás Béla.

Képviselőház.

Budapest.

A nagyváradi negyvennyolcás függetlenségi párt mai választmányi gyűléséből lelkesedéssel üdvözli Nagyságodat Krieghammer rendeletével szemben elfoglalt hazafias magatartásáért.

Szokoly,
elnök.

* **A színház építése.** A színház építésére felügyelő-bizottság holnap, szombaton délután 4 órakor ülést tart a színház világítása tárgyában. A szobrászati, díszítési, festési stb. munkákra beadott pályázatok felett ma, pénteken délután 3 órakor tanácskozik a szűkebb bizottság. Ennek a következők a tagjai: *Komlóssy* József, *Busch* Dávid, *Száhlender* Károly, *Pekánovics* Imre, *Rendes* Vilmos, dr. *Károly Irén* tanár és *Gáll Elemér* távirat-mérnök.

* **Számtiszti állások a városnál.** Nagyvárad városánál közelebb választások lesznek; két számtiszti állás üresedik meg: a *Raffay* Mihály és *Tókes* Zoltán helye. Az előbbi I. osztályú, az utóbbi II. osztályú számtiszt.

* **Szülő- és bortermelési pályadíjak.** Egy 300 koronás, egy 200 koronás, egy 100 koronás és négy 50 koronás, tehát, összesen nyolcszáz korona értékű pályadíjat tűzött ki a *»Borászati Lapok«* szerkesztősége, a lapban közlésre alkalmas szakcikkek és tárczák megírására. Önálló, eredeti, lehetőleg ábrákkal illusztrált cikkekkel pályázhatni a szülőtermelés, a borgazdaság, a szülő és bor értékesítése, forgalma köréből, vagy akár prózában, akár versalakban írott tárczák, a szakmára vonatkozó szépirodalmi, történeti tárgygyal. A pályázat részletes feltételei a *»Borászati Lapok«* legközelebbi számaiban tétetnek közzé. A pályamunkák 1900-ik évi január hó 1-ig küldendőek be, zárt jelű levéllel, a lap szerkesztőségéhez, Budapest (Köztelek.)

* **Talált régi pénzek.** *Micskén, Juhász* Sándor gazda ember szülőjében szántás közben egy csupor régi pénzre akadtak. Az előjárásnak átadott 177 drb. ezüst pénz. A pénzek többnyire Lipót király idejéből valók. Van közöttük több idegen, leginkább lengyel pénz is. Az előjáróság a járási főszolgabíróhoz küldi be a talált pénzeket.

* **A 48-as párt és a városatya választás.** Tegnap délután a 48-as párt választmányára újból ülést tartott a városatya választás kérdésében. A választmány kimondotta, hogy hivatalos jelöltet nem állít s állást egyik jelölt mellett sem foglal, hanem a szavazó polgároknak bizza a választást.

* **Nagyvárad közegészségügye.** Dr. *Baróthy* Ákos városi főorvos összeállította Nagyvárad város közegészségügyi állapotának statisztikáját a f. év harmadik negyedéről: július, augusztus és szeptember hónapokról. Az eredmény kielégítő, amennyiben a három hónap alatt száz gyermekkel több született, mint ahány egyén elhalt. A negyedév alatt született 205 férfi, 176 nő, összesen 381 gyermek. Meghalt 149 férfi, 132 nő, összesen 281 egyén; és pedig Újvároson 76, Olasziban 68, Váralja-Velence-Csillagvároson 73, a kórházakban 64. — A hevenyfertőző betegségek statisztikája a következő:

vörheny megbetegülés volt 26, meghalt 3; kanyaró 44, meghalt 2; difteritisz 6, meghalt 2; hasi-hagymáz 10, halálozás nélkül; hökhurut 6, meghalt 1; vérhas 1, meghalt 1, tüdőgümö-mőkórban meghalt 19, bélhurutban meghalt 74, légzőszervek bántalmaiban meghalt 32, szivbetegségben meghalt 16, baleset folytán 9, öngyilkos lett 1.

* **Elmozdított bérlők.** Nagyvárad tanácsa több gazdának felmondta a várostól hasznbérlet földekre a bérletet s abból őket ki-mozdította, mert nem üzték a szerződésben kikötött váltógazdálkodást s akkor is kalászos növényt vetettek, mikor mást kellett volna. *Szentmiklósy* Miklós és társai, akik így elestek a bérlettől, kérvényt adtak be a városhoz, amelyben a sanyaru viszonyokra hivatkoznak s kéri, hogy továbbra is hagyassanak meg a bérletben.

* **Billiárd tulajdonosok figyelmébe.** A nagyszalontai uri kaszinóba a múlt héten be-állított egy fiatal ember, a ki magát *Zubert* Gyulának mutatta be s elmondta, hogy ő egy bécsi billiárdgyárnak az utazója s felajánlotta munkásságát. A kaszinónak nem volt nagyobb dologra szüksége, azonban a fiatal ember késznek nyilatkozott kisebb dolgok közvetítésére is, úgy, hogy ő kicseréli az elefántcsont golyókat jobbakra. A kaszinó tagjai biztak a fiatal emberben s átadtak neki 10 golyót, amit az bepakkolt egy csomagba s azt szemök előtt megezimezte s feladta a postán. A kaszinóban azonban várták a golyókat s tegnap meg is érkezett a csomag, a melyet *Zubert* adott fel, azzal, hogy a címzett ismeretlen. A csomagban azonban nem voltak a golyók, hanem más mindenféle papír és lom. A kaszinó *Zubert* ellen a feljelentést megtette s miután az megszökött, köröztetését rendelték el. A kaszinó pedig jól teszik, ha nem állanak szóba *Zubert*tel.

* **A „Biharmegyei Kör“ estélye.** A »Biharmegyei Kör« november hó 4-én este 8 órakor *Lukács* Vilmos Sas köri vendéglője (IV. Irányi utca 15. sz.) külön helyiségében társas estélylyel egybekötött közgyűlést tart, melyre a r. Czimet ezennel meghívjuk. Az elnökség. Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó 2. Hivatalos előterjesztések. 3. *Berkovics* René o. h. felolvasása. 4. *Osváth* Kálmán o. h. szavalata. 5. *Homonnai* Albert b. h. költemények. 6. *Bartha* Andor o. h. hegedűjátéka.

* **A pálinka ára.** *Margittán* a »Sárándi« korcsma véres tett színhelye volt kedden este. *Varga* Ferencz margittai szülőmankás pálinkázott a korcsmában egész késő estig. Az utolsó kubicza felhajtása után tántorgó léptekkel haladt kifelé. *Kis* Lajos a kimerő a söntés ajtajából rákiáltott:

— Hát a fizetség hol marad?

Erre *Varga* Ferencz mogorván visszafordult s egyre dühösebb hangon bizonyította a korcsmárosnak, hogy nem tartozik semmivel, mert a pálinka árt már kifizette. A szóváltást követte, *Varga* Ferencz öire ment a korcsmárossal, a ki egyszerre éles sikoltással összerogyott. *Varga* Ferencz előrántotta ugyanis a dulakodásban kertészkesét és markolatig dőfte *Kis* Lajos nyakába. A szerencsétlen ember egy negyed óra mulva meghalt, a gyilkos pedig az általános zavarban elmenekült. A csendőrség nyomozza.

* **Két asszony és egy férj.** Nyiregyházáról tegnap a rendőrség egy rövid táviratot kapott, mely így szól: *Weisz* Adolf nevű pék kihordó legény feleségét s három kis gyermekét minden segítség nélkül itt hagyva megszökött Váradra, tartóztassák le. A rendőrség ezen távirat következtében tudakozódni kezdett *Weisz* Adolf után, a kit rövid idő alatt meg is találtak s bevitték a rendőrségre. Már azt hitték, hogy a dolog egész rendben van, a mikor egy zilált haju s kisírt szemű asszony jelentkezett a rendőrségen, a ki két kis gyermeket vezetett. Az asszony a sírás miatt csak nagynehezen tudta elmondani a baját, azt, hogy ő is a

férjét siratja a letartóztatott Weiszbán, akinek az elbocsátását kérte. A rendőrség meg fogja vizsgálni a dolgot, hogy melyik hát az igazi felesége Weisznak, a váradi-e, vagy a nyiregyházi s a kiderülendőkhez képest fog intézkedni.

A trónörökös szerelme.

Berlin, nov. 2. A berlini *Localanzeiger* a következőképen írja le a trónörökös szerelmének keletkezését Chotek grófnő iránt: A trónörökös — ugymond a nevezett lap — hat éve szereti Chotek grófnőt, kinek *Stefánia* özv. trónörökösne a csendes grófnő nevet adta, mert órákig szokott szótlanul elmélázni valamin s gondolataiba mélyedni. Különösen nagy kedvvel nézte *Abbaziában* a vihar tombolását.

Nyolcz évvel ezelőtt a trónörökös meglátogatta Stefánia özv. trónörökösne Abbaziában. Akkoriban az a hír is járta, hogy eljegyzi. Egy alkalommal a siroccó rettentően dühöngött s a főhercegi társaság együtt örült annak, hogy nem kapta őket utban a rettenetes vihar. Egyszerre Stefánia kir. hercegnő így szólt:

— Hol van a mi csöndes grófnőnk?

A főudvarmester gunyolódva szólt erre:

— Hol lenne, ha a tenger háborog? A grófnő kint van a verendán.

— Erre mindenki nevetni kezdett. A trónörökös kinézett s a verendán látta Chotek grófnőt mozdulatlanul. Halkan kiment, melléje lépett s így szólította meg a viharban gyönyörködő grófnőt:

— Grófnő, a siroccó esőt hoz, jöjjön be, mert egészen át fog ázni.

A grófnő mintha álomból ébredt volna föl, ledobta magáról a köpenyt s így szólt:

— Oh nem fonség! A dühöngő elemek ésbontó szépsége mindent képes velem feledtetni, valami fonséges a tenger háborgása, csak a szegény halászokat sajnálom, a kik a tengeren vannak!

Azóta a trónörökös és *Chotek* grófnő mind gyakrabban találkoztak, ami végre is a király fülébe jutott. A király figyelmeztette a trónörökösöt kötelességére, aki a király intésére ezt felelte:

— Megmásíthatlan akaratom, hogy csak azt veszem feleségül, a kit szeretek s ez senki más mint — *Chotek grófnő!*

— És lemondassz a trónról? — kérde a felség?

— Semmi esetre sem! Hisz felséged maga mondta, hogy uralkodó, ha feleséget választ, ne törődjék a politikával, hanem csak a szive vonzalmát kövesse!

Ekkor a trónörökösöt egészségi szempontból utazni küldték, az elutazás napján pedig több bécsi ujságban egy látszólag hivatalos hír jelent meg, hogy a trónörökös *völegény*, a menyasszony neve azonban el volt hallgatva.

Chotek grófnő erre ijedten ment Stefániához, hogy a hír mibenlétét megtudja.

— Jó helyre jött kedves grófnő — szólt tréfásan hozzá az özv. trónörökösne — hogy a menyasszony nevét megtudja. — *Én vagyok magam!*

Chotek grófnő e kijelentésre halálra sápadt, reszketett. Az özvegy trónörökösne nagyon megsajnálta a megrémült grófnőt:

— Az Istenért grófnő nyugodjék meg! Nem látja arczomról, hogy e hirtől egy szó sem igaz.

Chotek grófnő az óta nem hitt az eljegyzési híreknek. Mikor a trónörökös keleti útjából visszatért, a király ismét le akarta beszélni

házassági tervéről, de a trónörökös szilárdul ragaszkodott elhatározásához.

— Népem nem kívánhatja, — ugymond — hogy örökké vérző szívvel hordjam a koronát.

Most Bécsből határozottan jelentik, hogy a trónörökös a király tilalma ellenére nőül veszi a grófnőt.

EGYESÜLETEK.

Orvosok gyűlése. A biharmegyei orvos-, gyógyszerész- és természettudományi egyesület e hó 2-án tartotta szakülését dr. *Konrád* Márk kir. tan. elnöke alatt. Résztvettek: *Berkovits* Miklós alelnök, *Grósz* Albert, *Grósz* Menyhért, *Edelmann* Menyhért, *Fisch* Ármán, *Fenyő* Sándor ezredorvos, m. k. honvédtudományi iskola tanára, *Kutiák* Ágoston, *Rácz* Ödön, *Mayer* László, *Popovics* Miklós, *Weisz* Bertalan, *Kálmán* Szidor, *Weinstock* Ármán, *Waldmann* Béla, *Konrád* Béla, *Winkler* Lajos, *Nemes* Áron tudorok. A múlt szakülés jegyzőkönyvét észrevétel nélkül hitelesítették. A dr. *Berkovits* Miklós alelnök által atyja: a felejtetlen kitűnő orvos emlékeztére helyi nyugdíjalapra adott száz forintot az egyesület, adományozó indítványa folytán, az orvosok országos nyugdíjalapra utalta át dr. *Berkovits* Zsigmond emlékeztére. A m. kir. statisztikai hivatal kérésére a szakülés utasította titkárt, hogy az Egyesület tisztikárának névsorát küldje fel. *Petőfi*-házra ívet az orvos egyesület tagjai között köröztetni fogják, az elnök öt forinttal nyitotta meg az aláírást. Dr. *Rácz* Ödön, az orvos-egyesület legifjabb tagja nagy figyelemmel hallgatott *szabad előadást* tartott, melyben igen érdekesen ismertetett egy új sebészeti eljárást, mely a véredények összenyomása által a veszedelmes vérzést megakadályozhatja. A szakülés örömmel és elismeréssel fogadta fiatal orvos tanulságos előadását Dr. *Edelmann* Menyhért orvosi gyakorlatából lefolyásában érdekes és nagy részletességgel leírt körképet ösmertetett. Hozzászóltak: dr. *Grósz* Albert, dr. *Berkovits* Miklós, dr. *Konrád* Béla és dr. *Grósz* Menyhért. Előadónak köszönetet mondtak. A város közegészségügyi viszonyainak ismertetése után, *Winkler* Lajos ismertette a Gyermekebarát egyik jótékony intézkedését, melynek támogatására felkérte az Orvosegyesületet s két törzsorvos bucsuját tolmácsolta.

IRODALOM.

Magyar Gazdák Szemléje október havi füzeté, mely csak a napokban hagyta el a sajtót, tartalmazza a Szegeden tartott V. orsz. gazda kongresszus leírását és annak tanulságos értekezését melyek a füzetet igen becsessé teszik. Ezen értekezések a következők: *Makfalvay* Géza Az uszatorvény reformjáról. *Malcom* Jeromos br.: A szövetkezeti ügy fejlődése. *Bujanovics* Gyula: A fogyasztási szövetkezetekről. *Meskó* Pál. A gabonaértékesítő szövetkezetekről. *Egán* Ede: Magyar állattenyésztő föl a harcra! E cikkek felelelik az ország agrár kérdéseinek igen nagy részét. A füzet többi részében tartalmazza még *Geöcze* Sarolta szociálpolitikai értekezését a gyermekvédők és kruniválták kongresszusának eredményéről, továbbá a haldokló föld cz. regény folytatását. Társadalmi krónika és különféle rovatát.

A Katholikus Szemle f. évi utolsó tartalmas füzetet vettek. E füzet első közleménye dr. *Karácsonyi* Jánosnak Toldy Miklós származása cz. polemizáló cikke. Ezen cikkben *Karácsonyi* felderíti *Bartha* Józsefnek u. e. folyóirat előbbi számaiban közlött adatait Toldy Miklós életéről. Adatokkal mutatja ki többek között azt, hogy a hős Toldy Miklós nem egy személyiség a Nagy Lajosnak oroszlan kölyköket szállító Toldy Miklóssal, kinek neve egyébiránt nem is Toldy, hanem Taldi

vagy Taldó. Bebizonyítja, hogy a Toldy család és ennek egyik tagja a hős Toldy Miklós bihari eredetű. A kötet többi része *Békési* Emil: Magyar írók az Anjouk és utódaik korában, *Keczer* Géza dr.: A Fórum Románium történeti és művészeti szempontból, *Mezőföldi*. A magyar politika új alapjai. A rejtett bűn cz. regényt, könyvismertetések, bírálatokat és a rendes Időszaki Szemléét foglalja magában. A füzetet kapják mindazok, a kik 3 frt 15 kr. lefizetésével rendes tagokká válnak.

Igazságszolgáltatás.

Jegyző a volt bíró ellen.

— Esküdtzéki végtárgyalás. —

Az utolsó negyed év esküdtjei tegnap ültek először össze s mondtak verdiktet egy sajtóperben.

A negyedik negyed esküdtjei nem valami nagy érdeklődést mutattak a tárgyalás iránt, a mennyiben a beidézett rendes és pótesküdtök csak harminczegyen jelentek meg s így az esküdtzék megalakítására okvetlen szükséges harminczkét esküdt sem volt együtt s már azon tanakodtak, hogy egy közel lakó pótesküdtért küldenek, amikor az esküdtök meglátták a folyosón *Tóth* István ügyvédet, aki ugyan e tárgyalásra beidézve nem lett, de azért a negyedik negyedben ő is pótesküdt, akit azután behívtak s így megalakulhatott az esküdtzék.

Esküdtök lettek: dr. *Nagy* Ernő, *Dernyei* Ferencz, *Tanay* Lszigmond, *Láng* József, *Aufrecht* Mór, *Kappel* György, *Sziládky* Ernő, *Varga* Imre, *Szücs* Izsó, *Lukács* István, *Pekanovits* Imre és *Stark* Gyula; pótesküdt: *Peiser* Károly és *Laszki* Ármán.

A tárgyaláson *Milye* Gyula kir. táblabíró elnökölt, a tanács *Móré* Pál és *Kepes* Miklós törvényszéki bírókból s *Gyenge* Béla jegyzőből állott.

A panaszos *Varga* György Székudvar község jegyzője volt, kit *Lázár* János aradi ügyvéd képviselt, vádoltak pedig *Morzsó* János székudvari szűrszabó, volt községi bíró és *Csernai* József székudvari tanító.

Inkriminálva volt egy nyilttéri közlemény, amely ez év márczius 16-án jelent meg az Arad és Vidékében.

Az ügy előzménye ez:

Ez év elején községi előjárói választás volt Székudvar községben, amikor is a községi tisztségre az egyik jelölt *Marzsó* János volt, azonban megválasztva nem ő lett. *Marzsó* a választás ellen felebbezett.

Időközben egy közlemény jelent meg az Arad és Vidékében, melyben *Marzsó* úgy van feltüntetve, mint szociálista vezér, mire *Marzsó* nyilttérben felelt. A nyilttéri közlemény azután erősen megtámadja a cikk íróját s mint később egy második nyilttéri közleményben kijelenti *Marzsó*, a cikk írójának ő *Varga* György jegyzőt tartja.

A két nyilatkozatot a tanító írta s *Marzsó* ezt csak aláírta.

A bizonyítási eljárás ezzel véget ért.

A törvényszék öt kérdést intézett az esküdtzékhez; amelyekre az esküdtök feleletét dr. *Nagy* Ernő jogakadémiai tanár, az esküdtök főnöke hirdette ki:

Az inkriminált közleményben foglaltatik-e becsületsértés?

6 igen, 6 nem.

2. Szerzője-e I. sz. vádlott?

12 igen.

4. Vétkes-e a közlés által az I. sz. vádlott?

12 nem.

5. Vétkes-e a cikk írása által a II. sz. vádlott.

12 nem.

A törvényszék ezen verdikt alapján a vádlottat *felmentette*.

Az erzsébetfalvai rablógyilkosság.

Kegyetlen rablógyilkosság történt két évvel ezelőtt Erzsébetfalván. Adelman-házaspárt, egy ottani szatócsüzlet tulajdonosát és a feleségét ölték meg a gonosztevők, aztán kirabolták s végül felgyújtották a lakást, hogy az a hitet keltse mintha az öreg Adelman minden vagyonuk a tüzvészben égett oda. Ez a megtövesztés azonban a tűz gyors elfojtása miatt nem sikerült és a vizsgálat során fölmerült súlyos gyanuok alapján Vella Menyhért, Varga Györgyné, szül. Torgyik Rozália és Dobos Ferencz erzsébetfalvai lakosokat letartóztatták. A pestvidéki törvényszék tavaly novemberben tárgyalta ezt az ügyet a miután Vella menyhért a vizsgálati fogságban meghalt, csak Varga Györgyöt, Varga Györgynét és Dobos Ferenczet vonták felelősségre: Dobos ellen a rablás és gyilkosság kívül még egyéb apró lopások miatt is emelt vádat az ügyészség. Két napi végtárgyalás után a törvényszék csak Varga Györgynét sújtotta a rablógyilkosság miatt tizenötévi fegyházzal, Dobos Ferenczet csak a rábizonyított apró lopások miatt ítélte harmadfél évi fegyházzal. Főlebbzés folytán az ügy az elöljáró elkerült, a mely a törvényszék ítéletét feloldotta és utasította a bíróságot, hogy hozzon újabb határozatot, mert habár Varga Györgynét bűnösnek találta a rablógyilkosságban, nem döntött a gyújtogatás kérdésében, holott kétségtelen, hogy azok gyújtották fel a lakást, a kik a házaspárt megölték. A pestvidéki törvényszék e föloldó végzés következtében mára tüzte ki az újabb végtárgyalást, de noha az összes beidéztet tanúk megjelentek, a tárgyalást nem lehetett megtartani, minthogy az ügy előadja: Novotny Károly megbetegedett. Ezért az elnök a tárgyalást elhalasztotta.

REGÉNY-CSARNOK.**A Morva-falu madonnája.**

— Kőbányai emlékeimből. —

Írta: Kontur Béla

3

Grimm János kertjében az orgonafák virágoztak éppen s a Morva-faluban lakó szép asszonyok kis kertjeikben csodálattal szemlélhették az anyatermészetnek megújulását, rügyfakasztó, életre-keltő hatalmát, pompáját... A szép Angyalossyné a Morva-falu legszebbik asszonya, a ki különben Auszterliczben látott napvilágot, mintha még szebb volna, mint annakelőtte, járása délcegebb, szemei ragyogóbbak...

Azonban térjünk vissza három ismerősünkhöz, a kik közül a két utóbbi agglegény volt, míg Szvoboda özvegy. A három barát husz év óta együtt tartott, kölcsönösen tisztelték s becsülték egymást, szinte egy lélek volt három (téli négy) testben, mert mint mondtam, télen Prés ur is velük volt.

Azt elfelejtettem mondani, hogy a vasár-és ünnepnapokon a délutánt mivel ütötték agyon. No hát egyik vasárnap az egyik, másik vasárnap a másik, harmadik vasárnap a harmadik bajtársnál preferánczoltak (és pedig — horribile dictu! — francia kártyákkal) s a negyedik vasárnap Prés Andornál. Tavasztól kezdve Szvobodához mentek s kiültek annak kertjébe, melyre sűrű szőlőlombok vetettek, árnyat.

A kártyázás azonban nem folyt szárazon, mert a házigazda mindig gondoskodott frissítőről, mely állott két deczi asztali borból s egy deczi szódavizből. Pontban hét órakor ki-ki ment vacsorázni, az agglegények a kaszinóba, Szvoboda Ede haza, a hol ölelő karokkal s izes vacsorával várta az ő leánya, a szép Katinka.

Vacsora után összejöttek ismét s átmentek Kayser Bálint vendéglőjébe a Baross-utca legvégső határára s boroztak tizig, olykor tovább is és néha megtörtént az is, hogy akkor keltek föl az asztaltól, mikor a gyár tüske félhét előtt öt perczet fújt, azaz hogy böggött.

És lőn, hogy Zimay Cyrill igazságügyi-miniszteri szímvizsgáló elment vadászni Csempel-szigetén levő vadászterületére s magával vitte Biskup Venczel művezető urat, a ki fiatal

éveiben zupás őrmester volt egyik vadász-zászlóaljnál Olmüczben s magát igen kitűnő lövőnek tartotta. A szigeten az időben tömérdek kakukmadár fészkel s Biskup aztán Zimay Cyrill biztatására le is lőtt vagy hatot. Nagy diadallal vitte haza a vadászszákmányt, az vélve, hogy fürjek. Szvoboda Edus, Uhyrek Antal (a Tunibácsi), Prés Andor el is hitték neki s Kayser Bálint koresmájában el is készítették paprikáson, tejfőlös lével, a mitől is úgy megbetegedett mind a négy barát, hogy hármójukból két javasasszony másfél hétig gyümöszölte a csömört s Prés Andort bevitték a Szent-Rókus-kórházba...

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.**A király.**

Bécs, nov. 2. Ő Felsége ma reggel megjelent a kapuczinusok sirboltjában és rövid imát mondott a királyné és Rudolf trónörökös, az után pedig szülei és Albrecht főherczeg koporsójánál. (M. T. I.)

A kvótábizottságok.

Budapest, nov. 2. (Saj. tud. táv.) A kvóta-bizottságok *ötödikén* fognak ülésezni Budapesten, *nyolczadikán* pedig Bécsben az osztrákokkal fognak ülésezni. Mindkét bizottság tisztában van, tárgyalásaik ismétellen nem vezetnek eredményre.

Fülek ezredes.

Bécs, nov. 2. (Saját tud. táv.) *Fülek* ezredes a bécsi gázművek felavató lakomáján — mint azt a magyar sajtó megírta. — *A magyar honvédség* nevében ivott Bécs város és *Lueger* polgármester egészségére. Most mint távirják Heinrich Fülek Edler von Wittingshausen und Szatmárvár cseh származású uhlánus tiszt volt. Mint honvédezredes *Nagyváradon* állomásozott s egy újságíróval afférje is volt.

A „hier“ és a szabályzat.

Budapest, nov. 2. (Saját tud. táv.) A Pozsonyban megjelenő *Nyugalmapgyarországi Hiradó*-ban írja *Bobrovsky* Frigyes honvédezredes (valószínűleg nyugalmazott), hogy a katonai szabályzatokban egyáltalán nincs megírva, hogy kizárólag németül vagy magyarul kelljen jelentkezni, csak *Krieghammer* hadügyminiszter rendeletében van ez így, mely rést nyitott a nemzetiségi kérdésnek a hadseregbe való hurczolására. A csapatok oktatása a legénység nyelvén történik, sőt a tisztnek el kell sajátítani a legénység anyanyelvét.

Öngyilkosság örületben.

Temesvár, nov. 2. (Saj. tud. táv.) *Kratochwill* hadmérnök százados üldözési mániában agyonlőtte magát.

Meghiusult merénylet.

Trieszt, nov. 2. Parenzóból érkezett jelentések szerint október 15-én *Franco* bujei ügyvéd házában kapujában egy nyilván dinamittal töltött, 10 centiméter hosszú, 4 cm. átmérőjű vaspléh-hengeri találtak. A hengert kanóc kötötte össze egy leégett gyertyával. Az egész apparátus üres petroleum-kannában volt elhelyezve és két zsákkal beborítva s valószínűleg ez volt az oka, hogy a kanóc nem gyuladt meg. *Lasciac* járási főnök október 16-án a helyszínen intézkedett a még ismeretlen tettesek kinyomozására. A henger tartalmának vegyi elemzését már elrendelték. *Franco*

ügyvéd a most kormányon levő földmivespártnak az alapítója. A petárdát valószínűleg politikai ellenfelei tették oda. A vizsgálat folyamában van. (M. T. I.)

Transzvál.

London, nov. 2. A sajtó ma a dél-afrikai eseményekről kissé élesebb hangon ír. A Times azt mondja, hogy White tábornok terveit még nem katonák is veszélyeseknek kell hogy tartssák.

London, nov. 2. Selborne gyarmatügyi államtitkár tegnap Dumfriesben beszédet mondott, melyben kiemelte, hogy Transzvál már régóta minden lehetőt elkövetett Anglia dél-afrikai szupremáciájának megtörésére. Nem a búr államférfiakon mult, hogy Anglia egy európai hataalmssággal sem keveredett bonyodalomba. Ez a háboru kikerülhetetlen volt. Ha most nem tör ki, bizonyára kitört volna később valamely nemzeti veszedelem idején.

Hamilton George lord indiai miniszter tegnap Ealingben beszédet mondott, a melyben azt hangoztatta, hogy Dél-Afrikában nemsokára megfordul majd a koczka. Ha Anglia mint győztes előáll föltételeivel, az idegen nemzetek látni fogják, hogy Angliának főczélja az volt, hogy az emberiség javára egy nagy országot megszabadítson a nemtelen és megalázó zsarnokságtól. (M. T. I.)

Edinburgh, nov. 2. A Dél-Afrikába menő tisztek tiszteletére adott lakomán Roseberry lord a ladysmithi vereség kapcsán azt mondta, hogy meglehet, hogy Anglia ebben a háboruban még több zászlóaljat fog elveszíteni, hogy még több tisztnek kell életét földöznie és milliókat kell még kiadni, a melyeknek számát egyelőre el sem lehet képzelni; az az egy azonban bizonyos, hogy Anglia nem hagyhat abba olyan vállalkozást, a melybe belekezdett. Ki miért felelős, azt később fogják megállapítani, egyelőre azonban az egész nemzetnek biznia kell azokban, akik az ország ügyeit vezetik.

Közönség köre.

Mindazoknak, kik kedves Irmuskánk elhunyt alkalmából, a hét hónapra ismétlődött mérhetetlen fájdalomukat megjelenésök, vagy részvétükkel enyhíteni szivesek voltak, fogadják ez uton is hálás köszönetünket.

Szent-Péterszeg, 1889. nov. 1.

Bereczky László

és neje

Szabó Irma.**KÖZGAZDASÁG.****Reich Jenő és Társa**

Tőzsde jelentése.

— A Tiszántúl eredeti távirata. —

Értéktőzsde.

Budapest, november 2.

Az irányzat csendes.

Osztrák hitel	— — — — —	368. 1/2
Magyar hitel	— — — — —	372. 3/4
Allamvasut	— — — — —	339. —
Rimamurányi	— — — — —	336. 1/2
Magyar jelzálog	— — — — —	235. —
Salgótarjáni	— — — — —	341. —
Wagon-kölcsön	— — — — —	623. —
Államosvasut	— — — — —	225. —
Magyar leszámítoló	— — — — —	251. 1/2
Iparbank	— — — — —	104.25
Budapest közuti	— — — — —	404.50
Kereskedelmi	— — — — —	101.50
Déliavasut	— — — — —	65.08

Bécs, november 2.

Érték. Javult.

Osztr. hitel	— — — — —	371.10
Magyar hitel	— — — — —	375.75
Allamvasut	— — — — —	335. —

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1899. november 2-án.

Magyar aranyjárdék 4%	— — — —	116.—
Magyar koronajárdék —	— — — —	95.30
Magyar vasúti kölcsön aranyban 4 1/2%	— — — —	119.50
Magyar vasúti kölcsön ezüstben 2 1/2%	— — — —	99.—
Magyar keletvasúti államkötvény 1876-ból	— — — —	118.50
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	— — — —	94.50
Italmérségi jog megváltási kötvény —	— — — —	99.—
Horváth-szlavón földtehermentesítési kötvény	— — — —	96.—
Magyar nyereség-sorsjegy-kölcsön —	— — — —	163.—
Tiszaszabályozás és szegedi sorsjegyek kölcsön	— — — —	137.75
Osztrák járadék papírban —	— — — —	99.05
Osztrák járadék ezüstben —	— — — —	99.—
Osztrák járadék aranyban —	— — — —	117.25
Osztrák korona járadék —	— — — —	99.50
Osztrák államsorsjegyek —	— — — —	134.75
Osztrák magyar bankrészvény —	— — — —	903.—
Magyar hitelbankrészvény —	— — — —	875.75
Osztrák hitelintézeti részvény —	— — — —	370.50
Párisi vista —	— — — —	334.50
20 frankos arany (Napoleond'or) —	— — — —	9.57
Németbirodalmi márka —	— — — —	120.65
London vista —	— — — —	47.82
20 márkás arany —	— — — —	11.77

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

HENRY CIRCUS

Nagyváradon, a Nagy-piacz-téren.

Ma, Pénteken november hó 3-án este 8 órakor

Nagy

High-Life estély

külön KATONAZENE

HANGVERSENYVEL

a helybeli 37-ik gyalogezred zenekara által.

Szenzatiós műsor

Az összes művész-csoport fellépte.

50 bohóc hölgyek és urak 50

Blondin az óriási elefánt

a világ legjobban idomított négylábu állatja.

16 különösen válogatott szám. 16

Helyárak: Zártszék 1—3-ik sorig számozva 1 frt. I. hely 80 kr., II. hely 50 kr., karzat

25 kr. Katonák őrmestertől lefelé és gyermekek 10 éven alul vasár- és ünnepnapok kivételével fizetnek: Helyárak: Zártszéken 60 kr., II. hely 30 kr., karzat 20 kr.

Részletes műsor 10 krért este a jegyszéknél kapható.

Naponta kivétel nélkül este 8 órakor, ünnep és vasár napokon délután 4 és este 8 órakor leend előadás. — jegyek valamennyi ülőhelyre előre válthatók délelőtt 10

órától délután 6-ig Pauker Dániel papirkereskedésében a Szent László-téren.

A nappali pénztár délelőtt 11 órától délután 1-ig és este 7 órától az előadás végéig lesz nyitva.

Holnap, szombaton, nagy előadás.

Számos látogatásért esd

mély tisztelettel

Henry,

tulajdonos és igazgató

Friss Maroni.

Telefon 249.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség szíves tudomására hozni miszerint

fűszer-, gyarmat-áru, festék-, anyag-, bor- és ásványviz-kereskedésünket

az idény alkalmával a legkitünőbb chinai és orosz theákkal valódi jamaicai, cuba, portorico és brazíliai rumokkal, francia és a legkedveltebb magyar cognaccal, Francia és Magyar pezsgő valódi tőkén termelt pecsénye, asztali, dessert és gyógyborokkal, úgy a a legkitünőbb liquerekkel rendeztük be. Raktáron tartjuk továbbá a legkedveltebb theasüteményeket, csokoládék és cukorka különlegességeket. Naponta friss kassai és prágai sódar, császárhús, debreczeni kolbász, frankfurti virstli s itt még fel nem sorolt hideg felvágottak, emmenthali, trappista groyer, s mindenféle dessert sajtok, déli és candirozott gyümölcsök a legkedveltebbek, kitünő zamatos cuba, gyöngy, jáva és mocca kávé nagyraktárunkat a legjutányosabb napi árak mellett.

A midőn ezt b. tudomására hozzuk, kérjük szíves pártolását, biztositván, hogy az áruk minőségével, mint szolid áraink, pontos és lelkiismeretes kiszolgálásunkkal teljes megelégedését sikerülend megnyerni.

Kiváló úsztelettel

Csordás Testvérek

Nagyvárad,
Szent László-tér, Takarékpénztár épület.

I d e i f ü g e .

Gottschlig Agoston-féle rum lerakat.

Naponta kiváló finom érmelléki eseménye szőlő.

Legtisztább
Legjobb
Legolcsóbb

BOROK

Magyar
Hamisítatlan
Hegyi

CZEGLÉDY SÁNDORNÁL

„Zöldfa“-szálloda, Nagyvárad,

Kényelmes szobák, modern étterem, kávéház.

56 literen felül adónélkül.

Olcsó árak!

56 literen felül adónélkül.

Á R J E G Y Z É K:

Saját termésti hegyi ujbór literje kicsinyben	— frt 36 kr.	nagyban	— frt 32 kr.
1885. Nagyvárad fehér	— frt 40 kr.	„	— frt 36 kr.
1886. Érmelléki fehér	— frt 50 kr.	„	— frt 46 kr.
1886. Erdélyi fehér	— frt 40 kr.	„	— frt 32 kr.
1885. Ménesi veres	— frt 60 kr.	7/10 palack	— frt 50 kr.
1886. Sashegyi veres	— frt 50 kr.	„	— frt 40 kr.
1885. Diószegi bakkr	1 frt — kr.	„	— frt 80 kr.
1886. Erdélyi rizling	1 frt — kr.	„	— frt 80 kr.
1880. Szomorodni	2 frt — kr.	„	1 frt 50 kr.

Lkaodalmak alkalmával

és azonkívül

bankettek és társasbédék,

a legfényesebb kiállításban úgy a „Zöldfa“-szállodában, mint magánlakásokon jutányos árban elvállaltatnak.

Allandó előfizetők étkezésre elfogadtatnak.

Két éves, gyökeres legfinomabb különféle faju szőlővesszők kaphatók.